

Nr 79.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av medel för avbetalning å statslån till vissa torrlägningsföretag; given Stockholms slott den 3 februari 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o och 2:o.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 februari 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:
Jag anhåller att få underställa Kungl. Maj:t två framställningar om statsunderstöd till torrlägningsföretag:

1:o.

Gässelia torrlägningsföretag i Drängsereds socken av Hallands län.

Den 18 november 1927 beviljade Kungl. Maj:t till vattenavledning från ägor till hemmanet Gässelia i Drängsereds socken av Hallands län dels bidrag från statens avdikningsanslag med 1,110 kronor och dels lån från sta-

tens avdikningsanslag med 1,300 kronor. I samband därmed fastställde Kungl. Maj:t plan för arbetets utförande.

Sedermera förklarade länsstyrelsen i Hallands län genom utslag den 3 oktober 1934, att återbetalningsskyldighet för omförmälda lån skulle helt åvila lägenheten Gässelia Lilla 2², samt ålade ägaren av nämnda fastighet att erlägga under ett vart av åren 1937—1961 en annuitet av 86 kronor 42 öre samt under år 1962 en annuitet av 78 kronor 78 öre.

Genom beslut den 30 juni 1938 medgav Kungl. Maj:t Anna Katarina Larsson såsom ägare till fastigheten Gässelia Lilla 2² dels anstånd intill den 1 juli 1939 med erläggande av den år 1937 förfallna annuiteten å förberörda lån, dels ock räntefrihet under uppskovstiden.

I skrivelse den 22 november 1938 har lantbruksstyrelsen — under förmälan att *Anna Larsson*, Gässelia, hos styrelsen anhållit om avskrivning av 1927 års lån — hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva, att för avskrivning av å fastigheten Gässelia Lilla 2² i Drängsereds socken belöpande kapitalskuld med anledning av nämnda lån måtte från statens avdikningsanslag anvisas ett belopp av 1,440 kronor 40 öre.

I ärendet har statskontoret den 31 december 1938 avgivit infordrat utlåtande.

Av tillgängliga handlingar inhämtas följande.

Förslag till ifrågavarande företag upprättades år 1921 av lantbruksingenjören C. B. Carlsson. Företaget omfattade en areal av 3.75 hektar odlingsbar mossmark men icke någon odlad jord.

Företaget är slutfört. Arbetet har godkänts av lantbruksstyrelsen den 20 januari 1930.

Båtnaden genom torrläggningen uppskattades år 1921 till 2,702 kronor 25 öre. Kostnaden för företaget beräknades nämnda år till 2,414 kronor 15 öre.

Rörande Anna Larssons personliga och ekonomiska förhållanden har upplysts, att hon är 42 år gammal och gift med trädgårdsmästaren Oskar Larsson. I äktenskapet finnas tre minderåriga barn. Familjen åtnjuter sedan början av år 1937 ett månatligt understöd av 45 kronor från Drängsereds kommun. Fastigheten Gässelia Lilla 2² är taxerad till 4,800 kronor. Anna Larsson, som vid upprepade tillfällen erhållit avslag å sina ansökningar om egnahemslån, har den 9 november 1938 av Hallands läns lånenämnd under rättats om att nämnden beslutat bifalla en av henne gjord ansökning om ackordslån, under förutsättning att det fastigheten åvilande avdikningslånet bleve avskrivet.

Lantbruksstyrelsen har i sin omförmälda skrivelse anfört i huvudsak följande.

Med hänsyn till att de med föreliggande ansökning förknippade omständigheterna synts särskilt anmärkningsvärda har lantbruksstyrelsen genom byråchefen Fredholm verkställt närmare undersökning av förhållandena på platsen.

Därvid har inhämtats, att sökanden Anna Larssons ifrågavarande fastighet innefattar, förutom den i torrlägningsföretaget ingående mossmarken och viss areal skogsmark, jämväl omkring 1.0 hektar odlad jord. Denna senare användes uteslutande för fruktodling och annan trädgårdskultur.

I syfte att åstadkomma en fastare ekonomisk grundval för sin å fastigheten bedrivna trädgårdsnäring har sökanden påbörjat en utökning av den odlade arealen. Arbetet härpå har emellertid måst avbrytas på grund av brist på medel. Det område, som närmast varit ämnat att tagas i anspråk, utgöres av de högre belägna delarna av i torrlägningsföretaget ingående mark. Genom sagda företag har skapats möjlighet att torrlägga ifrågavarande område och därigenom göra detsamma lämpat för trädgårdsbruk. Någon uppodling av den övriga i företaget ingående marken, vilken efter företagets utförande delvis undergått relativt stark sättning, torde ur synpunkten av fastighetens användning för nyss angivna ändamål icke bli påkallad under de närmaste åren. Företaget torde kunna sägas ha i stort sett fyllt med detsamma avsett ändamål.

Vid den av lantbruksstyrelsen verkställda undersökningen har vidare framgått, att sökanden på allt sätt bemödat sig att försörja sig och sin familj. Varje försök att genom utvidgning av trädgårdsodlingen på fastigheten skapa bättre existensvillkor har likväl strandat av brist på medel. Skulderna ha efter hand ökats och den ekonomiska ställningen har år efter år blivit allt svagare. Erinras må, att jämväl länsstyrelsen i sitt den 22 april 1938 avgivna utlåtande över sökandens då föreliggande framställning om anstånd med erläggande av förfallen annuitet å lånet från avdikningslånefonden vitsordat, att sökanden med all kraft försökt att bemästra sin svaga ekonomiska belägenhet.

Lantbruksstyrelsen har av vad i ärendet inhämtats kommit till den uppfattningen, att ett ingripande från statens sida i syfte att möjliggöra för sökanden att överhuvud taget kvarbliva på fastigheten och där bedriva sin näring måste i detta fall anses i alldeles särskild grad behjärtansvärt. För att sökanden skall erhålla verkligt effektiv hjälp torde det till företaget beviljade lånet böra i sin helhet avskrivas.

Enligt från statskontoret inhämtad uppgift uppgår kapitalskulden å lånet till 1,440 kronor 40 öre.

Statskontoret har i sitt utlåtande förklarat, att statskontoret med hänsyn till i ärendet förekomna omständigheter icke funnit anledning till erinran mot bifall till den av lantbruksstyrelsen gjorda hemställan.

Med hänsyn till vad i ärendet anförts rörande ifrågavarande torrlägningsföretag samt den tryckta ekonomiska belägenhet, vari ägaren till fastigheten Gässelia Lilla 2^a Anna Larsson och dennas familj befinna sig, anser jag billighetsskäl tala för att statsunderstöd ställes till förfogande för återbetalning av det å fastigheten vilande avdikningslånet. Härigenom torde möjlighet beredas henne att erhålla det ackordslån, som av vederbörande lånenämnd ställts i utsikt. Jag tillstyrker alltså, att för ändamålet må från statens avdikningsanslag anvisas 1,440 kronor 40 öre eller det belopp, vartill kapitalskulden å lånet uppgår. Härtill bör riksdagens medgivande inhämtas. Nämda belopp torde böra av lantbruksstyrelsen ställas till statskontorets förfogande för att såsom likvid för Anna Larssons lån tillgodoföras avdikningslånefonden. Beloppet torde icke böra inräknas i det belopp, som Kungl. Departements-
chefen.

Maj:t enligt riksdagens medgivande äger för visst år bevilja jämlikt gällande bestämmelser för avdikningsanslagets användning.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för gäldande av kapitalskulden å det till Gässelia torrläggningsföretag i Drängsereds socken av Hallands län den 18 november 1927 beviljade lånet från statens avdikningslånefond må från statens avdikningsanslag utgå ett belopp av 1,440 kronor 40 öre.

2:o.

Företag avseende utdikning av den s. k. Stormyran i Tåsjö socken av Västernorrlands län.

Kungl. Maj:t beviljade den 20 maj 1921 dels statsbidrag från norrländska avdikningsanslaget med 22,000 kronor, dels ock lån från odlingslånefonden med likaledes 22,000 kronor till utdikning av den s. k. Stormyran i Tåsjö socken av Västernorrlands län. I sammanhang härmed fastställdes plan för arbetets utförande.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län ålade genom utslag den 14 februari 1925 i följande tablå upptagna personer i egenskap av ägare av hemmansdelar i Aldernässets by att utgiva i tablå angivna belopp:

Mantal å brukningsdelen	Jordregisterbeteckning	Delägares namn	Årlig inbetalning för vart och ett av åren 1928—1952	Slutlig inbetalning för år 1953
2 1/4	1 ¹¹	Olof Jakobsson	19.88	18.08
2 1/4	1 ¹²	Hustru Ida Katarina Medin.....	170.86	155.38
1 13/24	1 ³	Jakob Lövander.....	183.77	167.13
1 13/24	1 ⁴	Erik Eriksson	179.47	163.22
1 13/24	1 ⁵	Erik Johannes Johansson och Anna Katarina Johansson.....	163.41	148.61
1 13/24	1 ⁶	Per Strömgren	167.21	152.07
37/72	1 ⁷	Erik Lindholm.....	84.71	77.04
37/72	1 ⁷	» »	84.71	77.04
37/72	1 ⁷	» »	84.71	77.04
37/72	1 ⁸	Jacob Lövander.....	41.07	37.35
37/72	1 ⁸	Erik Eriksson	41.07	37.35
37/72	1 ⁸	Per Strömgren	41.07	37.35
1 1/8	1 ¹⁴	Gustaf Jakobsson.....	85.09	77.38
1 1/8	1 ¹⁵	Jakob Gustafsson	67.56	61.44
			1,414.59	1,286.48

I en den 22 september 1936 dagtecknad skrift ha i tablån upptagna personer med undantag av Erik Johannes Johansson anhållit att bliva befriade från den dem ålagda betalningsskyldigheten. Såsom stöd för ansökningen har i huvudsak anförts följande.

Frågavarande företag hade börjat planläggas under kristiden 1918. Detsamma hade emellertid först år 1925 utförts så långt att arbetet med odling av den torrlagda marken kunnat börja. Det hade då visat sig att marken ej varit så god som vid företagets igångsättande antagits. Därjämte vore att märka att priserna å jordbruksprodukter fallit högst avsevärt under tiden för företagets påbörjande till dess avslutande. Sökandena hade måst avverka å sina skogsskiften samt även sätta sig i skuld för att kunna fullgöra sina förpliktelser.

Över ansökningen ha yttranden avgivits den 18 juni 1937 av länsstyrelsen i Västernorrlands län, den 24 oktober 1938 av lantbruksstyrelsen och den 1 december 1938 av statskontoret. Vid lantbruksstyrelsens yttrande fanns fogat utlåtande av länsstyrelsen och förrättningsmannen, lantbruksingenjören H. Welin-Berger samt viss utredning rörande sökandenas ekonomi.

Av tillgängliga handlingar inhämtas följande:

Företaget omfattade en areal av 282.08 hektar. Båtnaden genom företaget beräknades vid arbetsplanens fastställelse till 72,683 kronor 20 öre och kostnaderna för detsamma till 44,223 kronor 6 öre. De verkliga kostnaderna ha emellertid uppgått till 46,918 kronor 41 öre. Fördelad på sökandenas i företaget ingående areal, 254 hektar, motsvarar annuiteten en årlig utgift under amorteringstiden av 5 kronor 25 öre per hektar.

Landsfiskalen i Tåsjö distrikt har uppgivit, att sökandenas ekonomiska ställning med undantag för Olof Jakobssons vore svag.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har tillstyrkt bifall till ansökningen under framhållande att annuitetens erläggande för de flesta sökandena utgjorde en kännbar tunga och att båtnaden av företaget icke motsvarade kostnaderna för detsamma. I sitt yttrande till lantbruksstyrelsen har länsstyrelsen uttalat, att styrelsen ansett samtliga sökande med undantag av ägaren till Aldernäset ¹¹ Olof Jakobsson böra komma i åtnjutande av lindring i lånevillkoren. Länsstyrelsen har ansett Jakobsson med hänsyn till hans ekonomiska ställning icke vara i lika hög grad som övriga intressenter i behov av bistånd.

Lantbruksstyrelsen, som jämväl tillstyrkt framställningen, har i huvudsak anfört följande.

Företaget planlades under kristiden såsom ett led i den då rådande allmänna strävan att öka landets produktion av livsmedel. Avsikten var att för odling lämpliga delar av den genom torrläggningen förbättrade marken efter hand skulle uppodlas. Sålunda hade till en början en areal av omkring 50 hektar föreslagits till odling. Det dröjde dock ända till 1925 innan marken genom dikningen kommit i sådant skick, att något egentligt odlingsarbete kunde taga sin början. Under tiden hade emellertid priserna å jordbruksprodukter undergått en högst betydande sänkning på samma gång som tillgången på fodermedel vuxit så att densamma översteg behovet. Det

visade sig också, att myren icke var så väl lämpad som odlingsmark, som man vid företagets planläggning påräknat. Huvudsakliga anledningen härtill var, att den tidigare starkt försumpade marken efter torrläggningen undergick en så betydande hopsjunkning, att dess värde ur odlingssynpunkt till största delen gick förlorat. Odlingsarbetet avstannade därför, och vissa redan uppodlade områden övergåvos.

Lantbruksstyrelsen finner med beaktande härav starka skäl tala för att åtgärder från statens sida vidtagas för beredande av lindring åt låntagarna i det trångmål, vari de råkat. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som i detta fall varit orsaken till företagets ekonomiska misslyckande, anser lantbruksstyrelsen i likhet med länsstyrelsen sådan lindring böra ske genom avskrivning av återstående kapitalskuld å lånet, därvid dock förutsättes, att till och med år 1938 förfallande annuiteter skola hava gäldats av låntagarna.

I sitt yttrande till lantbruksstyrelsen har länsstyrelsen funnit samtliga sökande böra komma i åtnjutande av den ifrågasatta lånelindringen, med undantag för Olof Jakobsson. Lantbruksstyrelsen finner emellertid att i förevarande fall, då ett ingripande från statens sida motiveras av att till följd av omständigheter, varöfver låntagarna icke kunnat råda, genom företaget påräknad båtnad nästan helt uteblivit, sådant ingripande bör gälla samtliga sökandena tillhöriga fastigheter, oberoende av ägarens ekonomiska ställning.

Lantbruksstyrelsen vill framhålla, att beträffande fastigheten Aldernäset 1°, som äges gemensamt med hälften var av två delägare, har endast den ena, Anna K. Johansson, anslutit sig till föreliggande ansökning om lindring i lånevillkoren. Sådan lindring synes därför böra i vad avser sagda fastighet komma i fråga allenast beträffande nämnda delägars andel i fastigheten.

Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat hos statskontoret uppgår den sökandena åvilande kapitalskulden å lånet efter inbetalning av de till och med år 1938 förfallande annuiteterna å detsamma till sammanlagt 15,171 kronor 64 öre. Avskrivning av denna skuldsomma synes böra ske genom överföring av motsvarande belopp från statens avdikningsanslag till avdikningslånefonden.

Statskontoret har med hänsyn till utfallet av ifrågavarande dikningsföretag icke velat motsätta sig att i de fall, där sökandenas ekonomiska förhållanden anses motivera hjälpåtgärder, avskrivning verkställas av återstående andelar i statslånet. Däremot har ämbetsverket ansett sig böra avstyrka ett utsträckande av avskrivningsåtgärderna att omfatta samtliga sökandena utan hänsyn till deras ekonomiska ställning.

*Departements-
chefen.*

Såsom framgår av den i ärendet förebragta utredningen har båtnaden av företaget på grund av förhållanden, varöfver intressenterna icke kunnat råda, blivit ytterst ringa. Till följd härav ha sökandena drabbats av en betydande skuldbörda utan motsvarande nytta. I betraktande av berörda omständigheter och med hänsyn till den ekonomiska belägenhet, vari flertalet av sökandena befinna sig, synas billighetsskäl tala för att ytterligare statsunderstöd beredes företaget. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag även att den av sökandena, vars ekonomiska förhållanden måhända skulle medgiva ett gäldande av annuiteterna, bör med hänsyn till omständigheterna bli del-

aktig av statsunderstödet. Detta torde på sätt lantbruksstyrelsen förordnat böra bestämmas så, att med detsamma kan gäldas sökandenas efter inbetalning av de till och med år 1938 förfallna annuiteterna återstående skuld till staten å ifrågavarande statslån. Från avdikningsanslaget synes alltså för ändamålet böra anvisas ett belopp av 15,171 kronor 64 öre. Berörda belopp torde böra av lantbruksstyrelsen ställas till statskontorets förfogande för att såsom likvid för sökandenas andelar av lånet tillgodoföras avdikningslånefonden. Beloppet torde icke böra inräknas i det belopp, som Kungl. Maj:t enligt riksdagens medgivande äger för visst år bevilja jämlikt gällande bestämmelser för avdikningsanslagets användning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för gäldande av den kapitalskuld å det till Storumrans utdikning inom Aldernäsets by i Tåsjö socken av Västernorrlands län den 20 maj 1921 beviljade lånet från odlingslånefonden, som efter erläggandet av till och med år 1938 förfallande annuiteter belöper på fastigheterna Aldernäset 1³, 1⁴, 1⁶, 1⁷, 1⁸, 1¹¹, 1¹², 1¹⁴ och 1¹⁵ ävensom på den Anna Katarina Johansson tillhöriga andelen av fastigheten Aldernäset 1⁵, må från statens avdikningsanslag utgå ett statsbidrag av 15,171 kronor 64 öre.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen hemställt i de under 1:o och 2:o förut antecknade ärendena.

Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämnar bifall till vad departementschefen hemställt samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Sandström.
